ECLI:LV:AT:2021:0902.C30633218.10.S
Lieta Nr. C30633218, SKC-215/2021
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2021.gada 2.septembrī

Senāts šādā sastāvā:
senators referents Aivars Keišs,
senatore Ļubova Kušnire,
senatore Inta Lauka

izskatīja rakstveida procesā civillietu sabiedrības ar ierobežotu atbildību /Nosaukums A/ prasībā pret /pers. B/ (*/pers. B/*) par zaudējumu atlīdzināšanu un /pers. B/ pretprasībā pret sabiedrību ar ierobežotu atbildību /Nosaukums A/ par neizmaksātās darba algas, slimības un atlaišanas pabalsta un atlīdzības par neizmantoto atvaļinājumu piedziņu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2020.gada 24.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Sabiedrība ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) /Nosaukums A/ 2018.gada 6.jūlijā cēla Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā pret /pers. B/ prasību, lūdzot piedzīt no atbildētāja prasītājas labā zaudējumu atlīdzību 28 623,36 EUR.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi un pamatojums.

[1.1] /pers. B/ no 2012.gada 17.decembra līdz 2018.gada 2.februārim bija SIA /Nosaukums A/ valdes loceklis ar tiesībām pārstāvēt kapitālsabiedrību atsevišķi.

Atbildētājs no 2013.gada 1.marta līdz 2018.gada 2.februārim, noslēdzot kapitālsabiedrības vārdā darba līgumus un vienošanās par izmaiņām darba līgumos, kā arī izdodot rīkojumus, noteica sev atlīdzību par valdes locekļa amata pildīšanu.

Atbilstoši Komerclikuma 221.panta astotajai daļai valdes locekļa atlīdzības apmēru nosaka ar sabiedrības dalībnieku lēmumu.

SIA /Nosaukums A/ dalībnieki lēmumu par atlīdzības apmēra noteikšanu valdes loceklim /pers. B/ nebija pieņēmuši, tādēļ atbildētājs, nosakot sev darba algu par valdes locekļa amata pienākumu pildīšanu, ir rīkojies prettiesiski.

Ar šādu rīcību /pers. B/ nodarīja kapitālsabiedrībai zaudējumus, ko veido atbildētājam no 2013.gada 10.jūlija līdz 2017.gada 31.decembrim izmaksāto darba algu, kas noteiktas, pārsniedzot Ministru kabineta noteikto minimālās mēneša darba algas apmēru, daļas kopsumma 15 898,77 EUR un darba devējas valsts budžetā iemaksātie nodokļi (iedzīvotāju ienākuma nodoklis un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas) 12 724,59 EUR.

Atbildētājs valdes locekļa amata pienākumus pildīja piecas stundas nedēļā, tāpēc viņam varēja tikt noteikta atlīdzība Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā, ko prasītāja neprasa atlīdzināt.

[1.2] Prasība pamatota ar Komerclikuma 169.panta otro daļu un Civillikuma 1779.pantu.

[2] /pers. B/ 2019.gada 15.aprīlī cēla tiesā pretprasību, lūdzot piedzīt no SIA /Nosaukums A/ atbildētāja labā darba algu un slimības pabalstu 1239,35 EUR par 2018.gada janvāri, atlaišanas pabalstu 4780,62 EUR un atlīdzību 1835,75 EUR par neizmantoto atvaļinājumu.

Pretprasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi un pamatojums.

[2.1] /pers. B/ saskaņā ar 2008.gada 29.janvārī noslēgto darba līgumu strādāja SIA /Nosaukums A/ par kuģu elektroautomātikas inženieri, bet no 2013.gada 1.marta vienlaikus izpildīja arī kapitālsabiedrības valdes locekļa pienākumus.

Kopš 2017.gada novembra atbildētāja attiecības ar darba devēju saasinājās, jo kapitālsabiedrības dalībnieki lika šķēršļus darba pienākumu pildīšanā. Atbildētājs nevarēja izpildīt viņam uzdoto uzdevumu sniegt pārskatu par kapitālsabiedrības darbību un noslēgtajiem darījumiem, jo viņam netika izsniegti atbilstošie grāmatvedības dokumenti un sniegta pieprasītā informācija.

Pārdzīvojumu rezultātā atbildētājs saslima un no 2018.gada 16.janvāra līdz 8.martam bija darbnespējīgs. Slimības gaitas aprakstā ģimenes ārsts citastarpā norādījis: „Pašreiz pacients nespēj veikt inženiera un valdes locekļa darba pienākumus [..] veselības dēļ. Lielas slodzes ietekmē izjūt gan fizisku, gan morālu pārslodzi, kas izraisa paaugstinātu stresa stāvokli, kas savukārt provocē arteriālā spiediena lēkmes, kas ir bīstamas dzīvībai un ietekmē vispārējo veselības stāvokli. Darba vieta slikti ietekmē pacienta veselības stāvokli. Rekomendē pamest šo darba vietu."

No Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras izziņas redzams, ka darba devēja ir aprēķinājusi darba algu un slimības pabalstu 1239,35 EUR par 2018.gada janvāri, kas nav izmaksāts atbildētājam.

/pers. B/ 2018.gada 8.martā nosūtīja kapitālsabiedrības dalībniekiem darba uzteikumu, kurā, pamatojoties uz Darba likuma 100.panta piekto daļu, lūdza izbeigt darba tiesiskās attiecības.

Darba devējai saskaņā ar Darba likuma 112.pantu jāizmaksā atbildētājam atlaišanas pabalsts 4780,62 EUR, jo darba tiesiskās attiecības starp pusēm izbeigtas.

Tāpat darba devējai saskaņā ar Darba likuma 149.panta piekto daļu ir pienākums izmaksāt atbildētājam atlīdzību 1835,75 EUR par neizmantoto atvaļinājumu (24 dienas).

[2.2] Pretprasība pamatota ar Darba likuma 75.pantu, 100.panta piekto daļu, 112.pantu, 149.panta piekto daļu.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 2.oktobra spriedumu prasība noraidīta, bet pretprasība apmierināta, piedzenot no SIA /Nosaukums A/ /pers. B/ labā darba algu un slimības pabalstu 1239,35 EUR par 2018.gada janvāri, atlaišanas pabalstu 4780,62 EUR un atlīdzību

1835,75 EUR par neizmantoto atvaļinājumu.

[4] Rīgas apgabaltiesa, izskatījusi lietu sakarā ar SIA /Nosaukums A/ apelācijas sūdzību, ar 2020.gada 24.septembra spriedumu prasību apmierināja pilnīgi, bet pretprasību daļēji.

Tiesa nosprieda:

· piedzīt no /pers. B/ SIA /Nosaukums A/ labā zaudējumu atlīdzību 28 623,36 EUR, nosakot prasītājai tiesības no minētās summas saņemt likumiskos sešus procentus gadā līdz sprieduma izpildei;

· piedzīt no SIA /Nosaukums A/ /pers. B/ labā atlīdzību 914,88 EUR par neizmantoto atvaļinājumu, nosakot atbildētājam tiesības no minētās summas saņemt likumiskos sešus procentus gadā līdz sprieduma izpildei;

· noraidīt /pers. B/ pretprasību daļā par darba algas un slimības pabalsta 798,14 EUR par 2018.gada janvāri, atlīdzības 920,87 EUR par neizmantoto atvaļinājumu un atlaišanas pabalsta 4780,62 EUR piedziņu;

· piedzīt no /pers. B/ SIA /Nosaukums A/ labā tiesas izdevumus 2493 EUR, bet no prasītājas atbildētāja labā ar lietas vešanu saistītos izdevumus 406,80 EUR.

Spriedumā norādīti šādi motīvi.

[4.1] /pers. B/ no 2008.gada 29.janvāra līdz 2018.gada 3.martam strādāja SIA /Nosaukums A/ par kuģu elektroautomātikas inženieri, bet no 2012.gada 17.decembra līdz 2018.gada 2.februārim arī izpildīja valdes locekļa pienākumus.

[4.2] Ar lietai pievienotajām bankas kontu izdrukām apstiprinās, ka šajā laikā atbildētājam par valdes locekļa pienākumu pildīšanu izmaksāta atlīdzība 15 898,77 EUR, bet valsts budžetā iemaksāti ar nodarbinātību saistītie nodokļi 12 724,59 EUR, kopā 28 623,36 EUR.

Atlīdzības apmērs par valdes locekļa pienākumu pildīšanu ar kapitālsabiedrības dalībnieku lēmumu nav noteikts, lai gan to paredz Komerclikuma 221.panta astotā daļa.

Līdz ar to atbildētājam prettiesiski ir izmaksāta atlīdzība par valdes locekļa amata pienākumu pildīšanu.

Izmaksas valdes loceklim, kas nav pamatotas ar sabiedrības dalībnieku lēmumu, ir uzskatāmas par zaudējumiem, kuru atlīdzināšanas pienākums izriet no Komerclikuma 169.panta.

Nav nozīmes argumentam, ka /pers. B/ ir ārzemnieks, kuram, lai viņš varētu uzturēties Latvijas Republikā, saskaņā ar Imigrācijas likumu un Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumiem Nr. 550 „Noteikumi par ārzemniekiem nepieciešamo finanšu līdzekļu apmēru un finanšu līdzekļu esības konstatēšanas kārtību" (turpmāk – noteikumi Nr. 550) ir jānodrošina nepieciešamais finanšu līdzekļu apmērs, jo minēto prasību nodrošināšanai atbildētājs bija tiesīgs sasaukt kapitālsabiedrības dalībnieku sapulci Komerclikuma 221.panta astotajā daļā paredzētā lēmuma pieņemšanai.

Lietai pievienotais SIA /Nosaukums A/ dalībnieku 2017.gada 28.februāra sapulces protokols neapstiprina, ka /pers. B/ tiesiskā kārtā būtu noteikta atlīdzība par valdes locekļa amata pienākumu pildīšanu, jo no minētā dokumenta nav saprotams, kam un par ko noteikta atlīdzība. Turklāt no tā nav redzams, vai par protokolā uzskaitītajiem lēmumiem nobalsoja pietiekams dalībnieku skaits, tā kā tajā nav norādīts katram dalībniekam piederošo kapitāla daļu apjoms un balsošanas rezultāts. Tāpat nav saprotams, kādas personas šo protokolu parakstījušas.

[4.3] Veicot atbildētāja labā piedzenamās summas aprēķinu, piemērojama darba līgumā norādītā kuģu elektroautomātikas inženiera darba alga, neņemot vērā prettiesiski noteikto atlīdzību par valdes locekļa amata pienākumu pildīšanu. Tādējādi no prasītājas atbildētāja labā piedzenama atlīdzība 914,88 EUR par neizmantoto atvaļinājumu.

Pirmās instances tiesas spriedums daļā, ar kuru atbildētāja labā piedzīta darba alga par elektroautomātikas inženiera amata pienākumu pildīšanu un slimības pabalsts 441,21 EUR par 2018.gada janvāri ir stājies likumīgā spēkā.

Pretprasība daļā par atlīdzības par valdes locekļa pienākumu pildīšanu un slimības pabalsta 798,14 EUR par 2018.gada janvāri piedziņu noraidāma.

[4.4] /pers. B/ darba uzteikumu pamatojis ar Darba likuma 100.panta piekto daļu norādot, ka veselības stāvokļa dēļ viņš nespēj pildīt darba pienākumus.

Veselības stāvokļa pasliktināšanās, kā arī konflikts starp atbildētāju un kapitālsabiedrības dalībniekiem neietilpst Darba likuma 100.panta piektās daļas tvērumā, jo neatbilst „svarīga iemesla" kritērijiem. Līdz ar to prasība daļā par atlaišanas pabalsta piedziņu nav pamatota.

[5] /pers. B/ iesniedza kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2020.gada 24.septembra spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība par zaudējumu atlīdzināšanu un noraidīta pretprasība daļā par darba algas un slimības pabalsta, atlīdzības par neizmantoto atvaļinājumu un atlaišanas pabalsta piedziņu, lūdzot spriedumu šajā daļā atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[5.1] Pārkāpta Civilprocesa likuma 193.panta piektā daļa, jo spriedumā nav norādīti pierādījumi, ar kuriem pamatoti tiesas secinājumi par kapitālsabiedrībai nodarīto zaudējumu esību. Tiesa nepārliecinājās, vai ar atbildētāja rīcību, nosakot valdes locekļa atlīdzības apmēru, kapitālsabiedrībai nodarīti zaudējumi, jo ne katrs pārkāpums apstiprina zaudējumu esību. Turklāt laikā, kad atbildētājs pildīja valdes locekļa pienākumus, kapitālsabiedrība strādāja ar peļņu, ko tiesa atstājusi bez ievērības.

[5.2] SIA /Nosaukums A/ nav cēlusi prasību par darba līgumu, ar kuriem noteikts valdes locekļa atlīdzības apmērs, atzīšanu par spēkā neesošiem. Neceļot šādu prasību, nav pamata prasīt zaudējumu atlīdzināšanu, uz ko norādīts Senāta 2009.gada 25.februāra spriedumā lietā Nr. SKC-79/2009.

[5.3] Pārkāpta Civilprocesa likuma 93.panta pirmā daļa. Prasības pieteikumam pievienotais zaudējumu aprēķins nav saprotams un tā pamatotība nav vērtēta. Tiesa, apmierinot prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, nav ņēmusi vērā to, ka prasītāja atbildētājam par valdes locekļa pienākumu pildīšanu izmaksāto darba algu daļas, kas nepārsniedz Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēru, noteikšanas tiesiskumu nav apstrīdējusi.

Lietas materiāliem pievienots SIA /Nosaukums A/ dalībnieku 2017.gada 28.februāra sapulces protokols, kas apliecina, ka ar dalībnieku lēmumu ir noteikts atlīdzības par valdes locekļa pienākumu pildīšanu apmērs. Tiesa šo pierādījumu nav ņēmusi vērā, lai gan kapitālsabiedrības pārstāvis pirmās instances tiesā to neapstrīdēja.

[5.4] Nepamatoti nav piemērots Civillikuma 1432.pants. SIA /Nosaukums A/ dalībnieki ar savu rīcību faktiski apstiprināja valdes loceklim noteiktās atlīdzības apmēru, jo kapitālsabiedrības dalībnieks un prokūrists /pers. G/ no 2013.gada parakstīja ziņojumus Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai par atbildētājam izmaksāto atalgojumu, neceļot pret tā apmēru iebildumus.

[5.5] Tāpat nepamatoti nav piemērots Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 2., 3. un 4.punkts un noteikumu Nr. 550 11.1.apakšpunkts, kurš nosaka ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu apmēru mēnesī, proti, darba samaksai ārzemniekam Latvijas Republikā par valdes locekļa pienākumu pildīšanu jāatbilst strādājošo divkāršai mēneša vidējai bruto darba samaksai iepriekšējā gadā. Nav ņemts vērā arī Imigrācijas likuma $9.^1$ pants, kas noteic, ka uzaicinātājs, ja nepieciešams, nodrošina ar ārzemnieka uzturēšanos Latvijas Republikā saistīto izdevumu segšanu.

Minētie normatīvie akti attiecināmi uz atbildētāju, jo viņš, būdams ārzemnieks, ir uzaicināts strādāt Latvijas Republikā.

[5.6] Pārkāpts Civilprocesa likuma 189.-198.pants, 430.panta otrā daļa un 432.pants. Spriedumā nav argumentu, kādēļ atbildētāja norādītie

apstākļi, tostarp konflikts ar kapitālsabiedrības dalībniekiem un ar to saistītā veselības stāvokļa pasliktināšanās neietilpst Darba likuma 100.panta piektās daļas tvērumā un neatbilst svarīga iemesla kritērijiem.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to noteic Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais spriedums atceļams daļā, ar kuru piedzīta zaudējumu atlīdzība 28 623,36 EUR, noraidīta pretprasība daļā par darba algas un slimības pabalsta 798,14 EUR un atlīdzības par neizmantoto atvaļinājumu 920,87 EUR piedziņu, nododot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Spriedums atstājams negrozīts daļā, ar kuru noraidīta pretprasība par atlaišanas pabalsta 4780,62 EUR piedziņu.

[6.1] Apelācijas instances tiesa, apmierinot prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, atzina, ka /pers. B/ prettiesiskās rīcības rezultātā kapitālsabiedrībai nodarīti zaudējumi 28 623,36 EUR apmērā, jo atbildētājam par valdes locekļa pienākumu pildīšanu no 2013.gada 1.marta līdz 2018.gada 2.februārim bez tiesiska pamata, proti, bez dalībnieku lēmuma par atlīdzības apmēra noteikšanu valdes loceklim pieņemšanas, izmaksāta atlīdzība kopsummā 15 898,77 EUR, bet valsts budžetā iemaksāti ar viņa nodarbinātību saistītie nodokļi 12 724,59 EUR.

Senāts pievienojas kasācijas sūdzības iesniedzēja viedoklim, ka minētais secinājums nav pamatots, šādu apsvērumu dēļ.

[6.2] Valdes locekļa atbildību regulē Komerclikuma 169.pants, kura pirmajā daļā paredzēts pienākums valdes loceklim vienmēr rīkoties kā krietnam un rūpīgam saimniekam, bet otrajā daļā noteikta atbildība par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem. Valdes loceklis saskaņā ar minēto regulējumu neatbild par zaudējumiem, ja pierāda, ka rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks (Komerclikuma 169.panta trešā daļa).

Komerclikuma 169.panta piemērošanas sakarā judikatūrā nostiprinājusies atziņa, ka valdes locekļa atbildība iestājas, ja konstatēti šādi priekšnoteikumi:

1) sabiedrībai ir nodarīti zaudējumi (sk. Civillikuma 1770.-1792.pantu);

2) bijusi amatpersonas rīcība, respektīvi – darbība vai bezdarbība;

3) pastāv cēloniskais sakars starp amatpersonas rīcību un sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem (ja zaudējumi ir, bet tie nav radušies kā valdes locekļa rīcības sekas, tad par šiem zaudējumiem atbildība neiestājas).

Ja prasītājs pierādījis visus iepriekš minētos apstākļus, tad atbildētājs var atbrīvoties no atbildības, ja viņš pierāda, ka rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, respektīvi – nav pieļāvis pat vieglu neuzmanību (sk., piemēram, *Augstākās tiesas 2020.gada 23.janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-43/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0123.C68383417.10.S) 12.punktu*).

Darba līguma un tā grozījumu apstrīdēšana un atzīšana par prettiesiskiem nav obligāts priekšnoteikums valdes loceklim izmaksātās atlīdzības atzīšanai par zaudējumiem Komerclikuma 169.panta izpratnē (sal. *Augstākās tiesas 2020.gada 20.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-101/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0420.C32307916.8.S) 7.2.punktu*).

[6.3] Ievērojot iepriekš minēto pierādīšanas pienākuma sadali, prasītājai lietā citastarpā jāpierāda, ka ar atbildētāja rīcību kapitālsabiedrībai nodarīti zaudējumi.

Tātad, lai sāktu darboties valdes locekļa vainojamības prezumpcija, kas pierādīšanas pienākumu pārliek no prasītāja uz atbildētāju (valdes locekli), prasītājam atbilstoši sacīkstes principam un vispārējiem Civilprocesa likuma noteikumiem, kas regulē pierādījumu iesniegšanu, nepieciešams pierādīt zaudējumu esību. Prezumpciju paplašinoša piemērošana var novest pie viena procesa dalībnieka likumisko interešu aizskāruma (sk. *Augstākās tiesas 2014.gada 15.janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-101/2014 (C23039311) 7.punktu*).

Atziņa, ka sabiedrībai vispirms jāpierāda zaudējumu esība un tikai pēc tam pierādīšanas nasta pāriet uz valdes locekli, izteikta arī juridiskajā literatūrā (sk., piemēram, *Rudāns S. Valdes locekļa atbildība par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem. Jurista Vārds, 2013.gada 15.janvāris, Nr. 42*).

Civillikuma 1770.pants noteic, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums. Atbilstoši minētā likuma 1772.pantam jau cēlies zaudējums var būt vai nu cietušā tagadējās mantas samazinājums, vai arī viņa sagaidāmās peļņas atrāvums.

[6.4] Lietā starp pusēm nav strīda par to, ka /pers. B/ ir ārzemnieks, kurš uzaicināts strādāt Latvijas Republikā un kuram izsniegta uzturēšanās atļauja.

Imigrācijas likuma 9.[1] pants noteic, ka uzaicinātājs uzņemas atbildību par uzaicinātā ārzemnieka ieceļošanas un uzturēšanās mērķa atbilstību uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai iesniegtajos dokumentos norādītajam mērķim, par viņa izbraukšanu no valsts noteiktā laikā, kā arī, ja nepieciešams, nodrošina ar ārzemnieka veselības aprūpi, uzturēšanos Latvijas Republikā un atgriešanos mītnes zemē saistīto izdevumu segšanu (*22.04.2010. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.07.2010.*).

Savukārt noteikumi Nr. 550 nosaka ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu apmēru, lai ieceļotu un uzturētos Latvijas Republikā, un kārtību, kādā konstatē šo finanšu līdzekļu esību.

Minēto noteikumu 11.1.apakšpunkts noteica, ka ārzemniekam, kurš Latvijas Republikā pieprasa vai ir saņēmis uzturēšanās atļauju, nepieciešamais finanšu līdzekļu apmērs mēnesī ir šāds: darba samaksa vai ienākumi no komercdarbības Latvijas Republikā atbilstoši strādājošo divkāršai mēneša vidējai bruto darba samaksai iepriekšējā gadā (saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes pēdējo publicēto informāciju) – ja uzturēšanās atļauju pieprasa Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 2., 3. un 4.punktā minētie ārzemnieki un viņu uzturēšanās ir saistīta ar nodarbinātību vai komercdarbību.

2017.gada 19.maijā spēkā stājās Ministru kabineta 2017.gada 25.aprīļa noteikumi Nr. 225 „Noteikumi par ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu apmēru un finanšu līdzekļu esības konstatēšanu" (turpmāk – noteikumi Nr. 225), kuru 11.1.apakšpunkts saturiski atbilst noteikumu Nr. 550 11.1.apakšpunktam.

Atbilstoši Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 3.punktam termiņuzturēšanās atļauju šajā likumā noteiktajā kārtībā ārzemniekam ir tiesības pieprasīt uz pilnvaru termiņu, bet ne ilgāk kā uz pieciem gadiem, ja viņš ir komercreģistrā reģistrēts valdes loceklis, ja komercsabiedrība ir ierakstīta komercreģistrā ne mazāk kā vienu gadu pirms uzturēšanās atļaujas pieprasīšanas, tā veic aktīvu saimniecisku darbību un tās darbība dod ekonomisku labumu Latvijas Republikai.

Iztulkojot minētās tiesību normas sistēmiski, secināms, ka, uzaicinot un nodarbinot ārzemnieku Latvijas Republikā, darba devējs uzņemas pienākumu ievērot uzturēšanās atļaujas izsniegšanas nosacījumus, tostarp nodarbinātajai personai ik mēnesi nodrošināt finanšu līdzekļus tādā apmērā, kas ir vienāds vai lielāks par iepriekš minētajos normatīvajos aktos paredzēto ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu apmēru.

[6.5] Apelācijas instances tiesa nodibināja, ka /pers. B/ no 2008.gada 29.janvāra līdz 2018.gada 8.martam strādāja SIA /Nosaukums A/ par kuģu elektroautomātikas inženieri, bet no 2012.gada 17.decembra līdz 2018.gada 2.februārim vienlaikus izpildīja arī kapitālsabiedrības valdes locekļa pienākumus.

Lietā starp pusēm nav strīda par to, ka /pers. B/, būdams SIA /Nosaukums A/ valdes loceklis, laikā no 2013.gada 1.marta līdz 2018.gada

2.februārim, kapitālsabiedrības vārdā noslēdza darba līgumus un vienošanās par izmaiņām darba līgumos, kā arī izdeva rīkojumus, ar kuriem noteica sev darba algas apmēru gan par kuģu elektroautomātikas inženiera, gan arī par valdes locekļa pienākumu pildīšanu.

Komerclikuma 221.panta astotā daļa noteic, ka valdes loceklim ir tiesības uz atlīdzību, kas atbilst viņa pienākumiem un sabiedrības finansiālajam stāvoklim. Atlīdzības apmēru nosaka ar padomes lēmumu, bet, ja sabiedrībai nav padomes, — ar dalībnieku lēmumu.

Apelācijas instances tiesa, nekonstatējot šāda lēmuma pieņemšanu, pareizi secināja, ka /pers. B/ rīcība – nosakot atlīdzības par valdes locekļa pienākumu pildīšanu apmēru – nav pamatota ar likumu.

Tomēr apelācijas instances tiesa nav apsvērusi, vai šis fakts pats par sevi ir pietiekams, lai atzītu, ka ar šādu bijušā valdes locekļa rīcību kapitālsabiedrībai nodarīti zaudējumi.

/pers. B/, atspēkojot pārmetumus par amata pilnvaru pārkāpšanu, lietas iztiesāšanas laikā paskaidroja, ka strīdus laika posmā par inženiera un valdes locekļa pienākumu pildīšanu viņa noteikto darba algu kopsumma mēnesī nepārsniedza nepieciešamo finanšu līdzekļu minimālo apmēru, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem bija jānodrošina darba devējai, nodarbinot ārzemnieku.

Apelācijas instances tiesa šī apgalvojuma pamatotību nav pārbaudījusi, lai gan, Senāta ieskatā, tam ir būtiska nozīme strīda izšķiršanā.

Kapitālsabiedrībai, nodarbinot ārzemnieku valdes locekļa amatā, jāievēro Imigrācijas likuma, noteikumu Nr. 550 un noteikumu Nr. 225 prasības.

Situācijā, kad nodarbinātās personas statusa izmaiņu vai normatīvo aktu grozījumu rezultātā ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu apmēru bija nepieciešams palielināt, kapitālsabiedrībai darba tiesisko attiecību saglabāšanas nolūkā bija jāpārskata atbildētāja darba samaksas apmērs. Tādējādi kapitālsabiedrības izdevumi, nodrošinot nodarbinātajam ārzemniekam normatīvajos aktos paredzēto nepieciešamo finanšu līdzekļu minimālo apmēru, jebkurā gadījumā palielinātos. Tādēļ, ja atbildētāja apgalvotais, ka viņa noteikto darba algu kopsumma nepārsniedza nodarbinātajam ārzemniekam nepieciešamo finanšu līdzekļu minimālo apmēru, ir pareizs, pastāv pamatotas šaubas par kapitālsabiedrībai nodarīto zaudējumu esību.

[6.6] Ievērojot iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, pretēji Civilprocesa likuma 8.panta pirmajai daļai, nav noskaidrojusi lietas faktiskos apstākļus, tostarp par /pers. B/ noteiktās darba samaksas apmēra atbilstību noteikumu Nr. 550 un noteikumu Nr. 225 prasībām, kā arī nav sniegusi argumentētu atbildi uz atbildētāja iebildumiem, ka šajā gadījumā kapitālsabiedrībai zaudējumi nav nodarīti.

Senāts atzīst par pamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Komerclikuma 169.pantu, kas noteic valdes locekļa atbildību par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem.

Minētie tiesību normu pārkāpumi varēja novest pie zaudējumu atlīdzināšanas prasības nepareizas izspriešanas, tādēļ pārbaudāmais spriedums šajā daļā atceļams.

[6.7] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka darba tiesisko attiecību turpināšanu konkrētajā gadījumā nepieļāva svarīgs iemesls.

Darba likuma 100.panta piektā daļa noteic, ka darbiniekam ir tiesības rakstveidā uzteikt darba līgumu, neievērojot šajā pantā noteikto uzteikuma termiņu, ja viņam ir svarīgs iemesls. Par šādu iemeslu atzīstams katrs tāds apstāklis, kas, pamatojoties uz tikumības un taisnprātības apsvērumiem, neļauj turpināt darba tiesiskās attiecības.

Minētās tiesību normas mērķis ir aizsargāt darbinieku situācijās, kad darba turpināšana būtu pretrunā viņa ētiskajiem un morāliem principiem un uz šī pamata radītu apdraudējumu viņa personībai, kas tādējādi nosaka nepieciešamību izbeigt darba attiecības nekavējoties (*Augstākās tiesas 2018.gada 27.marta sprieduma lietā Nr. SKC-122/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0327.C30372914.1.S) 9.punkts*).

Senāts iepriekš norādījis, ka ne katrs ētikas un morāles normu pārkāpums ir atzīstams par tādu apstākli, kas taisnprātības un tikumības apsvērumu dēļ neļauj darbiniekam turpināt darba tiesiskās attiecības un tāpēc var tikt atzīts par pamatu darbinieka uzteikumam saskaņā ar Darba likuma 100.panta piekto daļu (*Augstākās tiesas 2016.gada 30.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-2038/2016 (C28425113) 6.5.punkts*).

Darbiniekam, uzteicot darba līgumu pēc Darba likuma 100.panta piektās daļas, ir jānorāda konkrēti apstākļi, kas bijuši šāda lēmuma pieņemšanas pamatā (sk. *Augstākās tiesas 2017.gada 6.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-308/2017 (C32231614) 8.punktu*).

Uzteikuma pamatojuma esamība pēc Darba likuma 100.panta piektās daļas, ja vien tas nav saistīts ar Darba likuma 29.pantā noteikto atšķirīgas attieksmes aizlieguma pārkāpumu, jāpierāda darbiniekam (*Augstākās tiesas 2015.gada 20.janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-1793/2015 (C17078813) 16.punkts*).

Darbinieka veselības stāvoklis kā darba tiesisko attiecību pārtraukšanas iemesls, darba tiesiskajām attiecībām izbeidzoties uz Darba likuma 100.panta piektās daļas pamata, atšķirībā no Darba likuma 101.panta pirmās daļas 7. un 11.punktā minētajiem gadījumiem tiesības uz atlaišanas pabalstu nerada, izņemot, ja uzteikumā norādītie apstākļi atbilst „svarīga iemesla" kritērijiem Darba likuma 100.panta piektās daļas izpratnē (*Augstākās tiesas 2015.gada 30.septembra sprieduma lietā Nr. SKC-2195/2015 (C29579013) 7.4.punkts*).

/pers. B/ 2017.gada 21.decembra kapitālsabiedrībai adresētais iesniegums saskaņā ar Komerclikuma 224.panta astoto daļu (*Valdes loceklis var jebkurā laikā atstāt valdes locekļa amatu, par to iesniedzot paziņojumu sabiedrībai*) vērtējams kā valdes locekļa paziņojums par amata atstāšanu.

Atbildētājs 2018.gada 8.marta darba uzteikumu pamatojis ar Darba likuma 100.panta piekto daļu, nenorādot kāds tieši apstāklis taisnprātības un tikumības apsvērumu dēļ neļauj viņam turpināt darba tiesiskās attiecības. Minētajā dokumentā iesniedzējs vien atsaucies uz ģimenes ārsta /pers. H/ rekomendāciju izbeigt darba tiesiskās attiecības veselības stāvokļa dēļ. Tāpat uzteikumā nav norādes, piemēram, ka darbs tiek uzteikts tāpēc, ka darba devēja pret darbinieku ir rīkojusies neattaisnojami, prettiesiski vai neētiski.

Nekonstatējot svarīgu iemeslu (Darba likuma 100.panta piektā daļa), darba devējai nav pienākuma izmaksāt darbiniekam Darba likuma 112.panta otrajā daļā paredzēto atlaišanas pabalstu.

Līdz ar to apelācijas instances tiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīta pretprasība par atlaišanas pabalsta piedziņu, atstājams negrozīts.

[6.8] Pretprasība daļā par atalgojuma un slimības pabalsta 798,14 EUR par 2018.gada janvāri un atlīdzības 920,87 EUR par neizmantoto atvaļinājumu piedziņu ir saistīta ar strīdu par valdes loceklim noteiktās atlīdzības pamatotību, tādēļ spriedums šajā daļā atceļams.

Tāpat atceļams spriedums arī daļā, ar kuru no atbildētāja piedzīti tiesāšanās izdevumi.

[7] Atceļot spriedumu daļā, atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai /pers. I/ atmaksājama drošības nauda 300 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2020.gada 24.septembra spriedumu daļā, ar kuru no /pers. B/ SIA /Nosaukums A/ labā piedzīta zaudējumu atlīdzība 28 623,36 EUR, nosakot tiesības no minētās summas saņemt likumiskos sešus procentus gadā līdz sprieduma izpildei, noraidīta pretprasība daļā par darba algas un slimības pabalsta 798,14 EUR par 2018.gada janvāri, atlīdzības par neizmantoto atvaļinājumu 920,87 EUR piedziņu, kā arī daļā par

tiesāšanās izdevumu piedziņu no atbildētāja, nododot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atstāt negrozītu Rīgas apgabaltiesas 2020.gada 24.septembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta pretprasība daļā par atlaišanas pabalsta 4780,62 EUR piedziņu, bet kasācijas sūdzību šajā daļā noraidīt.

Atmaksāt /pers.I/ drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators A. Keišs

Senatore Ļ. Kušnire

Senatore I. Lauka